

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-341-5-3>

**THE ROLE OF CULTURAL DIPLOMACY AS A TOOL
IN STRENGTHENING THE ACTIVITIES OF CREATIVE
INDUSTRIES IN UKRAINE BEFORE, DURING
AND AFTER THE WAR**

**РОЛЬ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТУ
У ЗМІЦНЕННІ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ
В УКРАЇНІ ДО, ПІД ЧАС І ПІСЛЯ ВІЙНИ**

Pletsan Kh. V. Плецан Х. В.

*PhD in Public Administration, Associate
Professor,
Associate Professor
Research Institute of Kyiv National
University of Culture and Arts
Kyiv, Ukraine*

*кандидат наук з державного управління,
доцент,
доцент
Навчально-науковий інститут
Київського національного університету
культури і мистецтв
м. Київ, Україна*

«Усе моє, все зветься – Україна»

Ліна Костенко

Виклики сьогодення створюють можливість для українського народу відкрити Україну світу через історико-культурний потенціал, культурну спадщину і діяльність креативних індустрій, реалізуючи ефективний механізм культурної дипломатії. Відповідно у синергетичній взаємодії культурна дипломатія сприяє розвитку і підтримці креативних секторів, реалізуючи культурний обмін та створюючи нові можливості для міжнародної співпраці. Адже, як визначено в стратегії Українського інституту, стратегічна мета і зміст нової культурної дипломатії України повинні творитись інклюзивно, з урахуванням якомога більшої кількості позицій і думок [4]. Культурні обміни можуть допомогти формуванню культурного бренду, просувати креативні сектори та збільшити попит на мистецтво, культурну продукцію й товари креативних індустрій України.

Загалом культурна дипломатія України як напрям зовнішньої політики, як джерело сили і спроможності держави у міжнародній спільноті розвивається на тлі значного піднесення сектору культури і креативних індустрій; зміцнення спроможності людей та інституцій до міжнародної роботи; зростання інтересу до України з позицій закордонних спільнот; активності діаспори і закордонних українців [3]. Культурна дипломатія відіграє важливу роль у зміцненні діяльності

креативного середовища в Україні, сприяючи розширенню спектрів можливостей для їх розвитку, а також формуючи культурно-креативний потенціал у міжнародній спільності. «Ідеться про той потенціал, який дає Україні змогу завойовувати розуми та серця іноземців через переконання, привабливість, зацікавлення» [8]. Відтак, теоретичні осмислення дають можливість стверджувати, що цим потенціалом у повному обсязі володіють сектори креативних індустрій України. На підтвердження думки, звернемось до дослідження Б. Кост та Г. Піскорської, які стверджують, що культура та креативні індустрії є результативними інструментами «м'якої сили», адже Україні нині «конче необхідна нова, більш інтегрована модель культурно-інформаційного простору, в центрі якої – творча енергія нового креативного класу, що активно формується в Україні» [1]. Отже, креативні індустрії, такі як музика, кіно, дизайн, література і мистецтво, культурна спадщина є важливим інструментом культурної дипломатії. Вони можуть використовуватись для зміцнення взаєморозуміння та взаємовідносин між країнами, а також для просування культурної різноманітності та розвитку культурного обміну.

Як зазначено у Зальцбурзькій заяві про майбутнє культурної дипломатії, коли відбувається неймовірне, мистецтво і культура можуть запропонувати нові уявлення та надію. Культурна дипломатія та культурні відносини можуть бути використані як провідники змін і чинники об'єднання людей. «Однак ми повинні вийти за межі поверхневої інструменталізації мистецтва та культури, щоб прагнути спільного розуміння та формувати кращий світ» [9]. З цією метою актуалізується переосмислення культурної дипломатії задля майбутнього, формування нових підходів і нових моделей культурних відносин, як результат формування бренду «Креативна Україна». Ось деякі вектори, що підкреслюють роль культурної дипломатії в цьому контексті: підвищення визнання (промоція і виставкова діяльність сприятимуть залученню закордонних експертів, інвесторів та партнерів, що забезпечить розвиток креативних секторів); культурний обмін (розширення міжнародних зв'язків сприятиме обміну креативними ідеями, новаціями, компетентностями і технологіями між митцями і креаторами із різних країн); привертання інвестицій (сприяння закордонним інвестиціям в українські креативні проекти, програми та підприємства креативних індустрій); підтримка талантів та можливості самовираження (реалізація механізмів культурної дипломатії сприятиме залученню і розвитку талановитої молоді в креативних сферах); створення сприятливого середовища (залучення міжнародних партнерів і можливостей для розвитку креативних індустрій) тощо. З огляду на зазначене, можемо стверджувати, що культурна дипломатія відіграє

роль каталізатора для зміцнення діяльності креативних індустрій в Україні, сприяючи їх зростанню, впливу та визнанню на міжнародному рівні.

Підкреслимо й те, що протягом років незалежності зацікавленість до української культури постійно зростає завдяки різноманітним арт-проектам та культурно-креативним обмінам. Відтак, доречно виокремити основні успішні кейси культурної дипломатії України, щодо промоції української культури та перспективи розвитку креативних індустрій. Зокрема: «Мистецтво Майдану», оцифрована мобільна виставка українських художників, представників різних стилів та технік виконання (живопис, асамбляж, колаж, фотографії, відео, вишивка), присвячена подіям Революції гідності в Україні. Основною метою якої було через інструменти культурної дипломатії донести правдиві свідчення про події тих часів і можливості привернути увагу світової спільноти до українського питання (демонструвалась в період 2014–2018 рр. на 18 локаціях в Україні, США, Великій Британії та Нідерландах); Тиждень українського кіно у Страсбурзі «Україна у фокусі» (2018 р.), за підтримки Фонду культурної дипломатії UART; двосторонній Рік культури Україна-Австралія (2019 р.), за підтримки Українського інституту; підготовка номінаційного досяг і внесення до списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО кримсько-татарського орнаменту Орьнек (2020 р.), культуру приготування українського борщу (2022 р.); «The Wall» (2022–2023 рр.), який відбувся у країнах Австрії, Німеччині, Франції, Туреччині та Швейцарії [5; 6; 7]. Шляхом спільних культурних проєктів, обмінів митцями, виставками, фестивалями та іншими культурно-креативними заходами, Україна зміцнює свої культурні зв'язки з іншими країнами, що в свою чергу збільшує шанси на розширення культурних можливостей та просування української культури і креативних індустрій на міжнародному рівні.

Гранично вагомим є реалізація проєкту «Місяць культурної дипломатії України» у Вікіпедії, що спрямований на створення і покращення статей про українських митців, про Україну та українську культуру якомога більшою кількістю мов [5]. Проєкт організовано ГО «Вікімедіа Україна», Українським Інститутом та Міністерством закордонних справ України. Загалом ініціатива «Місяць культурної дипломатії України» присвячена популяризації культури і креативних індустрій, зокрема відомим українським митцям кіно, музики, літератури, архітектури, дизайну. У межах проєкту з 2021 року, учасниками з усього світу написано п'ять тисяч нових статей та покращено біля 500 наявних у 64 різних мовних розділах Вікіпедії. Зокрема, були створені статті про Наталку Полтавку французькою,

фільми «Земля» та «Тіні забутих предків» угорською, Івана Марчука японською, танець «Гопак» перською, про Український авангард німецькою, роман «Міста» арабською, Художній музей імені Куїнджі китайською, про Петраківський розпис мовою тіап, про український вінок баскською, про борщ мовою малайлам тощо [5]. Цікавим є те, що об'єднавши зацікавлених людей у розвитку культури і креативних індустрій України, проєкт став основою створення напряму статей присвячених культурним феноменам України. Не можемо оминати увагою і проєкт UA View, створеного в межах програми Українського інституту #UkraineEverywhere. Це інтерактивна карта, що розповідає про перебування та діяльність видатних українських митців у різних місцях світу та мистецькі «made in Ukraine» феномени. Місією/візією проєкту є потреба представлення іноземним аудиторіям українські явища, імена і контексти, що залишили слід у світовій культурі [5]. Інтерактивна карта залучає відвідувачів створювати новий контент, додавши інформацію про місця, де перебували українські митці, їхню діяльність та творчі здобутки.

Культурна дипломатія під час війни в дії. З перших днів повномасштабного вторгнення РФ з усіма країнами через урядові і неурядові інституції відбувається активна взаємодія для підтримки, збереження і відтворення України. До прикладу, Національний архів Швеції спільно з Королівською бібліотекою в Стокгольмі представив фотовиставку «ВІЙНА: фотодокументація з північних околиць Києва у період з 5 до 16 квітня 2022 року», що налічувала 36 світлин після звільнення Київської області від російських окупантів. Фотографії є частиною колекції музейних артефактів Національного музею історії України; зустріч міністрів культури країн Центрально-Східної Європи та країн Балтії для підписання Декларації країн-учасниць, що засвідчує спільні цілі та дії на міжнародній арені, спрямованій на протидію російській агресії проти України; збір та передання книг українцям, що вимушено тимчасово проживають за кордоном (Мілан, Краків, Відень, Вільнюс тощо) адже культура і освіта є ключовими факторами збереження української ідентичності тощо.

Важливим є й залучення відомих українців до промоції України, які можуть бути використані як культурні дипломати. З початку російсько-української війни у цьому напрямі активну діяльність розгорнула офіційна фандрейзингова платформа України – UNITED24. Основною місією якої є об'єднати світ довкола допомоги Україні, щоб захищати, рятувати життя та відбудовувати [10]. Спільнотою організовано чимало проєктів, зокрема, операція «Єдність», 14 вишиванок для амбасадорів UNITED24, #лютийдонат, Азовсталь. Символ незламності тощо. Амбасадори як культурні дипломати, сприяють промоції України та

реалізують можливості підтримки у світі. Наголошуємо і на креативних рішеннях діяльності спільноти, зокрема, організації та проведенню матчу під назвою Game4Ukraine. Адже футбол більше ніж гра, це можливість заручитись підтримкою для відбудови і розквіту України. Серед амбасадорів UNITED24 актори та режисери, спортсмени, музиканти, науковці та художники, які об'єднані спільною метою – тримати Україну у фокусі міжнародної спільноти та підтримувати. Серед яких Кетрін Винники (акторка), Андрій Шевченко (футболіст, тренер), Демна (креативний директор модного дому Balenciaga), Мішель Азанавічус (режисер), Барбара Стрейзанд (співачка, акторка), Пол Нерс (лауреат Нобелівської премії) та інші. Важливо, що співпраця з міжнародними спільнотами та інституціями, що підтримують стійкість і незламність української культури, дозволяє українському народу реалізувати принцип об'єднання демократичного світу проти агресивних дій росії.

Актуальним залишається організація культурно-креативних заходів. Етно-ярмаки, фестивалі-ярмарки, концерти, фестивалі, в межах тижнів української культури відбуваються концерти класичної музики, фотовиставки, кінопокази, музичні перформанси, дискусії, перформанси фешн дизайнерів і художників, проведення днів українського кіно тощо. Під час яких учасники мають можливість не тільки познайомитись з українською культурою і мистецтвом, але й долучитись до її створення. Діяльність у цьому напрямі є ефективним інструментом культурної дипломатії для зміцнення взаємодії з іншими країнами, підтримки міжнародного співробітництва та популяризації України як унікальної креативної дестинації.

Отже, українські креативні індустрії мають безліч виразів та особливостей, яку ефективно представляють інституції культурної дипломатії України.

Література:

1. Кост, Б., & Піскорська, Г. А. Культурні проекти як інструмент зовнішньої політики. *International relations, part «Political sciences»*, 2017. (15).
2. Місяць культурної дипломатії України Український інститут: *офіційний сайт*. 2023. URL: [https://ui.org.ua/sectors/projects/cross-sector-projects/ukraines-cultural-diplomacy-month-on-wikipedia-2/\(дата_звернення_15.08.2023\)](https://ui.org.ua/sectors/projects/cross-sector-projects/ukraines-cultural-diplomacy-month-on-wikipedia-2/(дата_звернення_15.08.2023)).
3. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021–2025 рр. Ухвалено Наказом МЗС від 24.03.2021. С. 5–6. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/public-diplomacy-strategy.pdf>. (дата_звернення_15.08.2023).

4. Стратегія українського інституту на 2020-2024 роки / Упоряд. В. Шейко, Т. Філевська. URL: <https://ui.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/strategy-ukrainian-institute-3.pdf> (дата звернення 15.08.2023).
5. Український інститут. Культурна дипломатія. *Офіційний сайт* URL: <https://ui.org.ua/main/projects/> (дата звернення 16. 08. 2023).
6. Український культурний фонд: *офіційний сайт*. URL: <https://ucf.in.ua/news/29082023> (дата звернення 16. 08. 2023).
7. Шаленна Н. Проекти культурної дипломатії України у 2018–2020 роках як інструмент формування позитивного іміджу держави. Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 13–14 травня 2021 р.)*. Львів: Факультет міжнародних відносин ЛНУ ім. І. Франка. 2021. С. 138–142.
8. Шейко В. Інвестиції в культуру, освіту та культурну дипломатію мають бути співмірними з вливаннями в оборонну інфраструктуру, армію чи розвідку. *Український тиждень. Культура*. 2021. URL: <https://tyzhden.ua/volodymyr-shejko-investytsii-v-kulturu-osvitu-ta-kulturnu-dyplomatiyu-maiut-but-y-spivmirnymy-z-vlyvanniamy-v-oboronnu-infrastrukturu-armiiu-chy-rozvidku/> (дата звернення 16. 08. 2023).
9. The Salzburg Statement on the Future of Cultural Diplomacy (2022) URL: https://issuu.com/salzburgglobal/docs/salzburgglobal_statement_culture (дата звернення 16. 08. 2023).
10. UNITED24: офіційний сайт. URL: <https://u24.gov.ua/uk/about> (дата звернення 16. 08. 2023)